

16. ASIR ŞAİRLERİNDEN SÛZÎ'NİN MÛR-NÂME'Sİ

16th Century Poet Sûzî's *Mûr-nâme*

İsa AKPINAR*
Muzaffer KILIÇ*

Öz

Süleymânnâme, Hz. Süleymân etrafında anlatılan hikâyelerin genel ismidir. Zamanla bir tür özelliği kazanan Süleymânnâmeler, ekseriyetle fabl niteliği taşımaktadır. XVI. asır şairlerinden Sûzî'nin kaleme aldığı *Mûr-nâme* de bu türde kaleme alınmış bir eserdir. Tezkire ve diğer biyografik nitelikli kaynaklarda ismine tesadüf edilmeyen Sûzî'nin hüviyeti, şimdiki bilgilerimize göre meçhuldür. Bilinen tek yazması Berlin Devlet Kütüphanesi (Staatsbibliothek zu Berlin) Ms. Orient Quart 1746 numarada yer alan *Mûr-nâme*, 254 beyitten müteşekkil bir mesnevidir. Bu eser 953/1546-47 yılında, dönemin hükümdarı Kanunî Sultan Süleymân'a sunulmak üzere kaleme alınmıştır. Klasik mesnevi tertibine uygun olarak mukaddime, hikâye ve hatimedden oluşmaktadır. *Mûr-nâme*'de; yuvası dağıtılıp yavruları öldürülen Güvercin'in Kirpi'yi Hz. Süleymân'a şikâyetiyle başlayan, diğer hayvanların dâhil olmasıyla gelişen bir hikâye anlatılır. Esere ismini veren karınca (mûr), bilge bir kahraman olarak meseleyi çözüme kavuşturur. Hikemî bir muhtevaya sahip olan mesnevi, pendname türünün hususiyetlerini de taşımaktadır. Makalenin girişinde, Süleymânnâme türü ve literatürü hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Birinci bölümde *Mûr-nâme* tanıtılarak eserin şairi Sûzî'nin hüviyetiyle ilgili değerlendirmelerde bulunulmuştur. Daha sonra; mesnevinin şekil, dil ve tertip hususiyetleri üzerinde durularak hikâyenin geniş bir özeti verilmiştir. Devamında ise hikâye, temsili anlatım bağlamında tahlil edilmiştir. Makalenin ikinci bölümünde ise *Mûr-nâme*'nin metni Latinize edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Süleymânnâme, Sûzî, 16. yüzyıl, mesnevi, fabl.

ABSTRACT

Suleymanname is the general name of the stories told around Prophet Solomon. Suleymanname, which has become a genre over time, is mostly a fable. *Mûr-nâme*, written by Sûzî, one of the poets of the 16th century, is a work written in this genre. The identity of Sûzî, whose name is not mentioned in Tezkire and other biographical

* Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye. E-posta: isaakpinar@gmail.com. ORCID: 0000-0002-5608-1132.

* Dr. Öğr. Üyesi. Kırklareli Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Kırklareli/Türkiye. E-posta: mzffrki-lic@gmail.com. ORCID: 0000-0002-3861-9090.

sources, is unknown according to our present knowledge. The only known manuscript is in the Berlin State Library (Staatsbibliothek zu Berlin) Ms. Orient Quart 1746, *Mûr-nâme* is a mathnawi of 254 couplets. This work was written in 953/1546-47 to be presented to Suleiman the Magnificent, the ruler of the period. In accordance with the classical mathnawi order, it consists of a prologue, story and conclusion. *Mûr-nâme* tells a story that begins with the complaint of Pigeon, whose nest is destroyed and whose young are killed, against Hedgehog to Prophet Solomon and develops with the involvement of other animals. The ant (mûr), who gives his name to the work, solves the problem as a wise hero. The mathnawi, which has a narrative content, also has the characteristics of the pendname genre. In the introduction of the article, brief information about the genre and literature of Suleymanname is given. In the first part, *Mûr-nâme* is introduced and the identity of the poet Sûzî is evaluated. Afterwards; a wide summary of the story is given by focusing on the form, language and organisation features of the mathnawi. Afterwards, the story was analyzed in the context of representational narration. In the second part of the article, the text of *Mur-nâme* is Latinized.

Keywords: Suleymanname, Sûzî, 16th century, mathnawi, fable.

Giriş

Hız. Süleymân, klasik Türk edebiyatı hikâye geleneğinin önemli isimlerindendir. İsmi İncil’de zikredilen, kıssaları *Tevrat* ve *Kur’ân-ı Kerîm* gibi kutsal kitaplarda anlatılan Hız. Süleymân, aynı zamanda Batı edebiyatı için de önemli bir figürdür. Hız. Süleymân’ın hayatı, mucizeleri ve hükümdarlığı ile ilgili *Kur’an-ı Kerîm*’de bazı ayrıntılar yer almaktadır. Özellikle Neml suresinde; Allah’ın lütfu ile kendisine kuşdilinin öğretildiği, türlü canlıların emrine verildiği, ilim ve peygamberlikte Hız. Davud’un varisi olduğu, ordusunun cin, insan ve kuşlardan oluştuğu açıkça ifade edilmektedir. Kutsal kitaplardaki Hız. Süleymân ile ilgili ayetler Doğu edebiyatında yankı bulmuş ve Hız. Süleymân’ın cin, insan ve hayvanlar ile muhaveresine dayanan çok sayıda eser vücuda getirilmiştir. Ayrıca Sebe Melikesi Belkis ile olan irtibatının yanı sıra bülbül, karınca, kirpi, baykuş vb. gibi hayvanlar ile muhaveresinin işlendiği pek çok eser bulunmaktadır.

Süleymânnâme, merkezinde Süleymân peygamberin yer aldığı, çoğunlukla insan dışı varlıkların hikâyeleri etrafında şekillenen eserlerin umumî ismidir. Bu türdeki eserler tek bir hikâyeden oluşabileceği gibi aynı zemindeki birçok hikâyeyi de ihtiva edebilir. Süleymânnâme ismi aynı zamanda Kanunî Sultan Süleymân’ın hayatı, hükümdarlığı veya fetihleri etrafında kaleme alınan eserler için de kullanılmaktadır. Matrakçı Nasuh’un *Mecmau’t-Tevârih*’inin bir bölümünü oluşturan *Süleymân-nâme*, Eyyubî’nin *Menâkıb-ı*

Sultan Süleymân'ı, Hâkî Efendi'nin *Süleymân-nâme*'si bu eserler arasında zikredilebilir (Yurdaydın, 2003: 144; Eyyûbî, 1991; Yılmaz, 2017).

Hz. Süleymân klasik Türk edebiyatında; güç, ihtişam ve adaleti bir arada temsil eden en önemli kahramandır. Cinleri hükmü altında bulundurması ve hayvanları dilediği gibi sevk etmesi gibi mucizeleri onun edebî hayallere sıkça konu olmasını sağlamıştır. Özellikle Uzun Firdevsî'nin *Süleymânnâme-i Kebîr*'i onun hayatını konu edinen eserlerin en mufassalıdır. Bunların dışında Sirozlu Sa'dî'nin *Süleymânnâme*'si, Şems-i Sivasî'nin *Şemsiyye*'si ve müellifi meçhul *Menâkıb-ı Süleymân bin Dâvud ve Kısas-ı Süleymân Peygamber* gibi müstakil eserler bulunmaktadır (Akkaya, 1997: 1, 2; Alper, 2014: 147-163). Bu türde kaleme alınan eserlerden biri de XVI. asır şairlerinden Sûzî'nin *Mûr-nâme*'sidir. Bu makalenin mevzuunu da bugüne kadar literatürde ismi bile zikredilmeyen bu eser oluşturmaktadır.

1. *Mûr-nâme*

Mûr-nâme'nin bilinen tek nüshası Berlin Devlet Kütüphanesi (Staatsbibliothek zu Berlin) Ms. Orient Quart 1746 numarada kayıtlıdır.¹ Bu nüsha, 109 varaktan müteşekkil olup iki eseri hâvîdir (Götz, 1968: 482-3). Makalemizin mevzuu olan *Mûr-nâme* 2^b-9^b, *Letâyif-nâme-i Lâmi'î* ise 102^a-109^a sayfaları arasında yer almaktadır. Yazmanın zahriyesinde, “*Kitâb-ı Mûr-nâme ve Letâyif-i Lâmi'î*” kaydı yer almaktadır. Eserin istinsah tarihi ve müstensihinin hüviyetine dair hiçbir bilgi yoktur. Bununla birlikte yazmanın en geç 16. asrın sonlarında vücuda getirildiğini söylemek mümkündür. Aynı müstensihinin elinden çıkan yazma, divanî özellikler gösteren talik hatla mahtuttur. Kırmızı mürekkeple yazılan başlıklar, nesih hatla olup harekesizdir. Mısra sonlarındaki duraklar da kırmızı mürekkepledir. 19 satır ve çift sütun üzere yazılan metnin yarıya yakını harekelidir. Bozulmalardan dolayı kimi yaprakların kenarları bantlanmış olup sayfalarda rutubetten kaynaklı kararmalar mevcuttur. Reddadede bulunan yazmada varak sıralamasını takip etmek mümkündür. Eser sonunda farklı bir kalem ve hatla “Türkî târihi sene 953 [1546-47]” yazılmıştır.

1.1. Eserin Telif Tarihi, Yeri ve Sunulduğu Kişi

Mesnevinin üç beyitten oluşan Farsça hatimesinde müellif, “Zedem çun ber-beyâz ez-luţf-i hâme / Nüviştem in kitâb-i Mûr-nâme” beytiyle eserinin ismine işaret eder. Yine aynı bölümde yer alan “Zi-hicret nuh şad u pencâh u se bûd” mısrayla da eserin 953/1546-47 yılında kaleme alındığı

¹ Bu nüshaya ulaşmamızı sağlayan Güler Doğan Averbek ve Aysima Mirsultan'a müteşekkirimiz.

ifade edilir. Mesnevinin nerede telif edildiğiyle ilgili bir kayıt bulunmamaktadır. Eserin mukaddime manzumeleri arasında yer alan, Kanunî Sultan Süleymân medhiyesi (Der-Medḥ-i Pâdişāh-ı Zâfer-sipâh *hullidet hilafetuhu*) *Mûr-nâme*'nin mezkûr hükümdara sunulmak üzere kaleme alındığını göstermektedir.

1.2. Eserin Müellifi: Sûzî

Şair, mesnevisinin iki farklı yerinde mahlasını zikretmiştir. Bunlardan ilki, miraciyye manzumesinin sonlarındaki dua bölümünde yer alan beyittir:

Teraḥḥum eyle Sûzî nâ-tüvânâ
Niçe bir âteş-i hecrüñle yana (b. 29)

İkinci olarak eserin sonunda yer alan özür beyanı ve nazmedilme tarihiyle ilgili bölümün başlığında şair, “Sûzî-i müstemend” şeklinde mahlasına yer vermiştir. Mezkûr ifadeler, hiçbir şüpheye yer bırakmayacak surette eserin müellifinin Sûzî olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte eserin müellifi Sûzî'nin kim olduğu bilinmemektedir.

Kütüphane kataloğunda *Mûr-nâme*, Lâmi'î Çelebi'nin oğlu Abdullah'a nispet edilmiştir. Bununla birlikte nüshada, bu hususu teyit edecek hiçbir işaret bulunmamaktadır. Muhtemelen *Letâyif-nâme-i Lâmi'î*'nin musannifi Abdullah'ın, aynı yazmada olması hasebiyle *Mur-nâme*'nin de müellifi olduğu farz edilmiştir. Lâmi'î'nin oğlu Abdullah'ın “Sûzî” mahlasını kullanıp kullanmadığına dair bilgiye sahip değiliz.

Eserin 953/1546-7 yılında telif edildiği göz önünde bulundurulduğunda, muhtemel Sûzî'lerin bu asrın ilk yarısında yaşamış olması icap eder. Bu dönemde yaşayan Sûzî mahlaslı üç şairin varlığından haberdarız. Bunların en meşhuru, *Gazavât-nâme* sahibi Prizrenli Sûzî Çelebi'dir. 1 Muharrem 931/29 Ekim 1524 vefat eden Sûzî Çelebi'nin bu eserin müellifi olması mümkün değildir (Levend, 2000: 199). Aslen Menteşeli (Muğlalı) olup Şah Tahmasb (slt. 1524-1576) zamanında Acem ülkesine giden ve Anadolu sahası şairleri hakkında bir tezkire kaleme alan Garîbî'nin *Tezkire-i Mecâlis-i Şu'arâ-yı Rûm*'unda; Bergama şehrinde bir yamalıkçının oğlu olup, ilim tahsili sebebiyle İstanbul'a gelen Sûzî mahlaslı bir şair hakkında bilgi verilmektedir (Garîbî, 1382: 210). Ömrü vefa etmediği için divanını tertip edemeyen fakat gazelleriyle kabul görmüş bir şairdir. Garîbî, şairin bir gazelinin iki beytini de eserine kaydetmiştir. Bu gazel, Pervane Bey'in nazire mecmuasında da yer almaktadır (Gıynaş, 2014: 2/49). Garîbî'nin tezkiresini ne zaman kaleme aldığı bilinmediği için şairin vefat tarihiyle ilgili bir şey söylemek mümkün görünmemektedir. Sûzî mahlaslı bir diğer şair ise Topkapı Sarayı Müzesi Ar-

şivindeki 363/12 numaralı evrakta dönemin hükümdarı II. Bayezîd için kaleme alınmış kasidesinin sahibi Mehmed bin Yûnus el-mütevellî'dir (Sûzî, TSMA: 363/12). Hiçbir biyografik kaynakta kendisine tesadûf edilmeyen bu şair hakkındaki bilgilerimiz, isminden ibarettir. II. Bayezîd dönemine ait in'âmât kayıtlarında, şairliği veya mahlasıyla şöhret bulmayan şairlerin umumiyetle isimleriyle kaydedildiği görülmektedir. Mezkûr evrakta, şiirde mahlas geçmesine rağmen isim zikredilmesi bu şairin şiirle temayüz etmediğini göstermektedir.

Kanunî Sultan Süleymân dönemine ait bir in'âmât defterinde, "getirdi"ği kaside dolayısıyla 3 Zilkâde 937 (18 Haziran 1531) tarihinde 500 akçe aldığı kaydedilen Sûzî mahlaslı bir şair daha vardır. (Erünsal, 2016: 241) Hıviyeti tasrih edilmeyen bu şairin, daha evvel saraya kaside sunan Mehmed bin Yûnus el-mütevellî veya daha zayıf bir ihtimal olarak Bergamalı Sûzî ile aynı kişi olup olmadığı meçhuldür. Bununla birlikte 953/1546-7 tarihinde, Sultan Süleymân ismine kaleme alınan *Mûr-nâme*'nin müellifi Sûzî ile bu ismin aynı kişi olması kuvvetle muhtemeldir. Dönem tezkireleri göz önünde bulundurulduğunda; şiirle iştihar bulmamış veya edebiyat muhitlerinde ismini duyurmamış fakat sarayla münasebeti olan bir şairin kaleminden çıkması muhtemel görünmektedir.

1.3. *Mûr-name*'nin Şekil Hususiyetleri

Mûr-nâme, tahkiyeye dayalı metinlerin genelinde olduğu gibi mesnevi nazım şekliyle kaleme alınmıştır. Aruzun *mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün* kalıbının kullanıldığı eser, 254 beyitten mürekkeptir. Aruzun kusursuza yakın olarak kullanıldığı mesnevîde, kafiye ve imla konusunda bazı özel kullanım ve tasarruflara tesadûf edilmektedir. Metinde, cinaslı (tuyûra/tuyura b. 93), aynı kökten türeyen kelimelerle kurulan (Muştafâya/şafâya b. 19) ve aynı kelime ile kurulan (celâle/zû'l-celâle b. 6; hem-râh/râh b. 229) kafiye örneklerine rastlanmaktadır. Ayrıca kafiyenin sıfat-ı müşebbehe ile sağlandığı ve şâyegân denilen kafiye kullanımına bir örnek bulunmaktadır (pâdişâhân/çeşmân b. 17).

1.4. Eserin Dili ve Üslûbu

Mûr-nâme, dönemine göre sade sayılabilecek bir Türkçe ile kaleme alınmıştır. Mukaddime manzumelerinde mecaz, teşbih ve telmihlerin yoğun olduğu sanatkârâne bir dil kullanılmıştır. Hikâyenin anlatıldığı bölümde ise edebî sanatlara çok az yer verilmiştir. Mesnevinin üç beyitlik hâtimesi ve bölüm başlıkları Farsçadır. Dil hususiyetleri itibariyle yazıldığı dönemin genel özelliklerini aksettirmektedir. Emir kipinin ikinci tekil şahıs eki -gil, "kı-

gırmak”, “döymek” kelimeleri gibi az sayıda Eski Anadolu Türkçesi izleri görülmektedir. Metinde sıfat tamlamaları ekseriyetle Farsça yapıdadır.

1.5. Mesnevinin Tertip Hususiyetleri

Mûr-nâme klasik mesnevîne tertibine uygun olarak mukaddime, konunun işlendiği bölüm ve hâtimededen müteşekkildir. 254 beyitlik mesnevinin ilk 50 beyti mukaddime, son üç beyti ise hâtimedir. Mesnevîde hâtîme bölümü çok kısa tutulmuştur.

Sûzî, mesnevîsine 16 beyitlik mukaddime manzumesiyle başlar. Bu manzumenin ilk yedi beyti besmele şerhi, bâkisi ise tevhiddir. Bu bölümde besmeleyi teşkil eden harfler etrafında teşbihlere yer verilmiştir. Tevhîde ise Allah'ın zatının suâl ve sebepten münezzehe olduğu ifade edilerek başlanır. Sâni' ve hâlık olan Allah'ın kâinattaki eserlerinden bahisle cümle kâinatın onun âsarı olduğu vurgulanır. Hz. Musa'nın Tur Dağı'ndaki kıssasına telmihte bulunan şair, cihan bağındaki servilerin (güzellerin) onun cemalinin tecellisi olduğunu söyleyerek manzumesini tamamlar. Bu bölümü, Allah'tan lütuf niyaz edilen 4 beyitlik münacat takip eder (17-20). Üç beyitlik kısa bir na'tın (21-23) ardından miraciyeye (24-31) geçilir. Kısaca miraç hadisesinin anlatıldığı bu bölümde şair, çehar yâr ve ashaba salat ile tazarruda bulunur.

Mukaddime manzumeleri, “Der-Medh-i Pâdişâh-ı Zafer-sipâh *hullidet hilafetuhu*” bölümüyle tamamlanır (32-50). Bu bölümün ilk 6 beytinde, adalet ve kerem yönüyle Kanunî Sultan Süleymân methedilir. Devamında şair; sultanın kemal ehline itibar ettiğini, nazım ve inşaya rağbet gösterdiğini işittiği için kendisinde eser yazma hevesinin uyandığını söyler. Sebeb-i telif hususiyeti gösteren bu bölümde şair, çektiği mihnet ve döküğü gözyaşının macerası olarak “taze” bir destan kaleme almak isteğini ifade eder. Kemal sahibi şairlerin nazım meydanında bir nişane bıraktığından bahisle şair, zamanın hükümdarı Sultan Süleymân'ın namına münasip düşecek şekilde Süleymân Peygamber'den bir hikâye anlatmak arzusunu dile getirir. Şair, sultana lâyük bir eser sunarak onun nazarını celb etmek arzusundadır. Sûzî sözlerini sultana dua ile tamamlar. Mukaddime manzumelerinin ardından şair, hikâyenin anlatımına geçer.

Eserin hâtimesi, “Gamlı Sûzî'nin Özür Beyanı ve Risâle'nin Nazmedilme Tarihi Hakkında” başlıklı Farsça 3 beyitlik bölümdür. Şairin eserin adı, yazılma sebebi ve telif tarihinin ifade ettiği bölümün tercümesi şu şekildedir: “Kalemin lütfuyla kâğıdı elime alıp bu *Mûr-nâme* adlı eseri yazdım. Hz. Sultan Süleymân'ın adına söyledim ki onun lütfundan bana ihsan erişsin. Bu eser hicrî 953 (1546-47) yılında güzellikle yüzünü gösterdi” (252-254).

1.6. Mûr-nâme'nin Özeti

Hz. Süleymân, bir sabah vakti keyifli bir şekilde divanda oturmakta iken gözyaşı içerisinde feryat eden bir güvercin huzuruna gelir (51-57). Hz. Süleymân, güvercinin feryadını işitince onu yanına çağırıp bu hâlinin sebebini sorar (58-60). “Güvercin de Kirpi'nin elinden eziyet çektiğini söyleyerek uğradığı felaketi anlatır: Bir sabah yuvamda çocuklarımla Allah'ı tespih ederken Kirpi bizi duydu ve yuvama gelip etrafı dağıtarak yavrularımı yedi. Ben Allah'ın yardımıyla Kirpi'nin elinden kurtuldum.” Gözyaşları içerisinde yuvasını bırakıp kaçan Güvercin'in anlattıklarından dolayı Hz. Süleymân çok hiddetlenir ve o kan emici Kirpi'yi yanına getirmesi için Doğan'ı vazifelendirir (61-74). Emir üzerine Doğan, Kirpi'nin yanına gider ve onu Hz. Süleymân'ın dergâhına götürmek istediğini, gelmezse bir pençeyle göğsünü parçalayacağını söyler (75-79). Diken oklarıyla Doğan'ı tehdit eden Kirpi, Hz. Süleymân'ın neden Hüdühüd'ü değil de (gözünü ve ayağı bağlı bir kuş olan) kendisini gönderdiğini söyleyerek onu aşağılar. Bunun üzerine Doğan, yiğitlik göstermek ister fakat Kirpi oklarını fırlatarak onu öldürür (80-90). Bu haberi alan Hz. Süleymân'ın huzuru kaçır ve durumu bildirmek üzere buyruğundaki tüm hayvanlara seslenir (91-93). Ardından Kirpi'yi huzuruna getirmesi için Kartal'ı gönderir, direnirse de öldürmesini emreder. Kirpi'nin yanına giden Kartal; başına bir kıyamet koptuğunu, padişahın emrini dinleyip kendisiyle gelirse onun için ricacı olacağını, gelmezse pençesiyle helak edeceğini söyler (94-102). Kartal bu uğurda canından geçtiğini söyler söylemez Kirpi, bir ok atarak Kartal'ı da oracıkta öldürür (103-106). Doğan'dan sonra Kartal'ın da öldürüldüğünü duyan Anka, bu hadiseyi Hz. Süleymân'a haber verir. Hz. Süleymân'ın gözleri yaşla dolar ve arzusunu yerine getirmek için bu defa Peri'yi gönderir. Ay misali yüzüyle herkesi büyüleyen Peri, yola koyulup o çirkin Kirpi'nin yanına varır (107-111).

Kirpi o gül yanaklıyı görünce candan bir ah eder. Peri, kirpiyle nazıkçe “Gel! Seni cennet bahçesine götüreyim, Hz. Süleymân'ın huzuruna gidip ona durumunu anlatayım, olur ya acır da günahını affeder” der. Peri böyle konuşunca Kirpi şaşırıp kalır (112-121) ve Peri'ye: “Ben perişan, çirkin ve kaba bir kirpiyim. İşine git, ben bir çöl şeytanı, sen ise perisin. Benim sizinle ilgim olmadığı gibi kapınıza varmak da âdetim değildir” der (122-124).

Peri, Kirpi'nin bu serkeşliğini Hz. Süleymân'a haber verir. Hz. Süleymân iyiden iyiye öfkelenir ve gözleri hiddetten kan çanağına döner (125-130). Büyük bir kızgınlıkla tellala “Aslana (vahşilere), şeytan ve periye, bütün askerleri haberdar edip insan ve cinleri hazır etmeleri için seslen!” der. Emir mucibince bütün ordu huzura gelip yeryüzünü doldurur. Hz. Süleymân ye-

le/rüzgâra tahtını uçurmasını emreder ve bütün azametiyle göğe yükselip Allah'a yönelir. O an kulağına "Ey Süleymân benden haberdar ol!" nidası erişir ve Allah Teâlâ ona şöyle buyurur: "Âlemin mahlûkatı kölen; vahşi, cin ve periler de emrindedir. Bütün âlem halkını emrine musahhar kıldım. Sana verilen bunca büyüklük bir Kirpi'yi helak etmek için midir? Eğer ona çare bulmak istersen karınca sultanına emret ki senin için başka bir çözüm bulsun" (131-141).

İlahi emri işiten Hz. Süleymân, Allah'ın buyruğunu yerine getirmek üzere yeryüzüne inip karıncalar sultanına yönelir. Ülkelerine Hz. Süleymân'ın geldiğini gören karıncalar, bu hâli duyunca sevinirler. Zayıf karınca sultanının elinde ona layık bir tek çekirge budu vardır. Karınca Sultanı Hz. Süleymân'ın huzuruna varıp devletin devamı için dualar eder ve teşrifıyla kendini ihya ettiğini ve artık emrine amade olduğunu söyler. Karınca'nın ahvalinden memnun olan Hz. Süleymân muhabbetle ona iltifat eder. Nazikçe davranıp ona "Kaç yıl yaşadın da bunca kemali tahsil ettin. Dünyada tuhaf ve garip ne görüp öğrendiyse anlat. Senin bunca kabiliyetin var, yeryüzünde ne görüp idrak ettiysen tümünü söyle" diyerek ona sorular sorar (142-159). Karınca, eşiğine yüz sürüp "Ey sultanlar sultanı! Çok acayıplık ve gariplikler gördüm. İzin verirsen sana güzel bir hikâye anlatayım" der ve Hz. Süleymân'ın izni üzerine anlatmaya başlar: "Eski devirlerde bilgin bir sultan dünyaya padişah oldu. Ordusu ve haşmeti yüce, şehrinin önünde piyade askerler olurdu. Herkesin razı olduğu güçlü, merhametli ve adaletli bir padişah vardı. Halkı adaletiyle, askeri de cömertliğiyle mutluymuştu. Bütün âlemin emri altında olduğu sultanın adı Süleymân'dı" (160-172) der ve ejderha hikâyesini anlatmaya başlar:

"Uğursuz bir ejderha ortaya çıkıp âlemi birbirine kattı. Başı dağ, gözleri kan çanağı ve ağız da cehennem kapısı gibi açıktı. Ne zaman kızıp ağzını açsa yeryüzünü ateşle yakardı. Gıdası insan olan bu ejderha günde yüz bin kadar insan yiyebilirdi. İnsanların korkuya kapıldığını gören âlem sultanı, bütün ordusunu topladıysa da ejderha karşısına çıkıp bütün askerlerin başına kıyameti kopardı. Meydana çıkan yiğitleri bir bir öldürdü. Sultan ise kaçıp Allah'ın yardımına sığındı. Ülkenin şahı bu gamla hüznüldü. Ben de (karınca) huzura varıp dedim ki: 'Ey âlemin süsü padişah! İzin verirsen bir hile bulayım, Allah'ın yardımıyla yeryüzü bu beladan kurtulsun.' Padişah teklifimi kabul ettikten sonra, ejderhanın daimî güzergâhı olan yol üzerine bir kuyu kazılması gerektiğini söyledim. Bunun üzerine askerler kuyuyu kazdı, sonra da ejderha anlamasın diye ağzını kapatarak gizlediler." Ben de 'Ey şahım! Ordu, orada birbirlerinden haberdar olacak şekilde ikiye bölünsün. Bir

bölüğü ejderhanın dikkatini üzerine çeksin ki ejderha onların ardına düşsün. Onun gözü güneşin parıltısına dayanamaz. Bu yüzden önünde kaçanlar güneşe doğru hareket etsin. Güneşe dayanamayıp mecburen arkasını dönsün ve böylece bir ordunun saldırısını görsün. Onlara doğru hücumla kalkınca onlar kuyunun ağzına doğru kaçsınlar. Böylesi bir tedbir düşündüm. Allah'ın izniyle böylece helak olabilir' dedim. Bütün ordu bu plana göre hareket edince ejderhayı kuyuya düşürmeyi başardılar. Bu kuyu, on bin adamın bir yıl boyunca kazdığı devasa bir kuyuydu. Ardından halk kuyunun etrafına gelip ejderhanın başına taşlar yağdırarak onu paramparça ettiler. Böylece o uğursuz ejderha yok olup gitti, insanlar bu dertten kurtuldu ve o şah âlemde yüce bir nam bıraktı.” (173-205).

Karınca sözünü tamamlayınca Hz. Süleymân ona der ki: “Ey can! Sen Allah'tan bize gönderilmiş bir rehbersin, bugün sıkıntımızı giderecek de sensin. Sen bize güzel bir hikâye anlattın, bizden de pek müşkül bir hikâye dinle. Bizim müşkülümüze de çözüm bulursan gönlümüzde yer edirirsin.” Hz. Süleymân bunun üzerine Kirpi ile Güvercin hikâyesini anlatır. Karınca bunun üzerine “Ey şah! Eğer izin verirsen ben onu elleri bağlı bir şekilde huzuruna getireyim. İster başını kes ister serbest bırak” der. Hz. Süleymân işittiklerine memnun olup onu tebrik eder (206-213).

Karıncalar sultanı tahtına oturur. Karınca ordusu da etrafında toplanıp ona izzet ve ikramda bulunur. Karıncalar şahı onları vakiyadan haberdar edip “Ben Kirpi'nin yanına gidip ona hücum edince her biriniz de bir yandan saldırın” der. Bu hâl üzere yola koyulup Kirpi'nin yanına varırlar. Karınca şahı ona hücum edince her bir karınca bir kılından tutar. Kirpi, feryat edip inleyerek Karınca şahından özür diler ve “Ne zulüm ettiysem (affedip) sen yiğitlik et. Hz. Ali'nin yolu yiğitliktir. Beni Hz. Süleymân'a götür de yüce eşiğine yüz süreyim” der. Eli bağlı Kirpi'yle beraber Hz. Süleymân'ın dergâhına varan Karıncalar şahı, önden girerek medhüsenada bulunur (214-233).

Hz. Süleymân ona “Ey uğursuz ve fitneci Kirpi! İşin gücün sürekli kan dökmek” diyerek çıkışır. O sırada huzurda bulunan Güvercin'in karşısına getirilen Kirpi “Ey Sultanım! Günahım çok, işte başım. Denizlerce günahım olsa da senin affediciliğinin yanında bir damla değildir” diyerek yana yakıla tazarruda bulunur. Hz. Süleymân “Ey Güvercin! Hasımın eli kolu bağlı karşındadır, istersen Allah'ın emri mucibince cezasını ver. Ama perişan hâlini arz etti. İster öldür ister bağışla. Eğer günahını bağışlarsan ben de sana bir yüce köşk ihsan ederim.” Güvercin, “Sen ne emredersen, can da senindir ferman da” diyerek rıza gösterir. Hz. Süleymân Allah'ın emriyle “Barışta hayır vardır”

diyerek Kirpi'yi başışlar. Karınca şahı da böylelikle âlemde güzel bir ad bırakır (233-251).

1.7. *Mûr-nâme*'de Temsilî Anlatım

Mûr-nâme, Süleymânnâme türünde kaleme alınmış bir mesnevidir. Hikâye kahramanlarının hayvan olması itibariyle de fabldır. Süleymânnâme literatürü içinde karınca hikâyeleri bulunmakla beraber bu mesnevinin kaynağı olabilecek bir anlatıya tesadüf edilmemektedir. Sûzî de eserini zaten “destân-ı tâze” olarak takdim etmektedir. Bu ifade göz önünde bulundurulduğunda *Mûr-nâme*'nin orijinal bir hikâye olduğunu söyleyebiliriz.

Hikâye, Kirpi ile Güvercin arasında cereyan eden hadise etrafında gelişir. Kirpi zâlim, güvercin ise mazlûmdur. Klasik edebiyat hikâye geleneğinde bir kahraman olarak kirpiye çok az tesadüf edilmektedir.² Kirpiler, zehirli oklara sahip ve mücadeleci hayvanlardır. Bu vasıfları dolayısıyla kirpi, zâlim karakter olarak hikâyede yerini almıştır. Bu tercih biraz da “taze destan” söylemek gayesinden neşet etmiş olmalıdır. Sûzî, hikâye geleneğinde kendisine pek yer verilmeyen bir hayvanı hikâyesine kahraman seçerek “yenilik” meydana getirmiştir. Ürkek ve savunmasız güvercin ise yırtıcı olmayan bir kuştur. Kanatlarıyla kendisini bazı tehlikelerden koruyabilirse de yavrularını muhafaza etmekten acizdir. *Mûr-nâme*'de Kirpi zulmü, Güvercin ise acizliği/güçsüzlüğü temsil etmektedir.

Hikâye geleneğimizde Hz. Süleymân, hâkim ve hakîm kimliğiyle tebârüz eder. *Mûr-nâme*'deki rolü hâkimdir. Hakîm rolü ise karıncaların hükümdarına verilmiştir. Şikâyet mercii olan Süleymân Peygamber, Güvercin'in adalet ve yardım talebini kabul edip davayı çözüme kavuşturmak üzere hemen harekete geçmiştir. Davanın süratle görülmesini istediği için de Kirpi'yi getirmek üzere dünyanın en hızlı uçan kuşlarından Doğan'ı göndermiştir. Elçi olarak Doğan'ın gönderilmesi, adaletin hemen tecelli etmesi gerektiğine işaret eder. Doğan, Kirpi tarafından öldürülünce kendi cinsinin en kuvvetli kuşu olan Kartal aynı vazifeyle görevlendirilmiştir. Bu da adaleti sağlamak için gerektiğinde güç kullanmak gerektiğinin işaretidir. Bu hikâyede Doğan “hız”ı, Kartal ise “güç”ü temsil etmektedir. Her iki elçiden netice çıkmayınca güzellik ve doğrulukla davet etmek üzere Peri gönderilmiştir. Peri de bu hikâyede “güzellik/nezaket”i temsil eder. Hz. Süleymân önce çabukluğu, sonra gücü, en son olarak da güzellik ve iyilik yolunu tercih etmiş fakat üç

² Bir misal olmak üzere; Mevlâna Celâleddîn-i Rumî'nin *Mesnevî-i Şerîf*'inde batinını belli etmemek için somurtkanlık gösteren ârifler, tehlike anlarında başını gövdesine gizleyip dikenleriyle savunmaya geçen kirpilere benzetilmektedir. Bk. (Konuk, 2006: 7/299-300)

teşebbüs de akamete uğramıştır. Kirpi, Doğan ve Kartal'ı küçümsemiş fakat Peri'yi kendisine lâyük bulmamıştır.

Bütün bu olanlara hiddetlenen Hz. Süleymân, tantanalı ordusuyla Kirpi'yi yola getirip cezasını vermek üzere harekete geçmiş fakat ilâhî ikaza muhatap olmuştur. Kendisine bunca güç ve haşmet verilmişken zâlim de olsa âciz bir kirpiye karşı bu şekilde hareket etmesi yakışıksız bir durumdur. Meselenin çözümü, karıncaların şahına tevdi edilir. Bu hikâyede hikmeti temsil eden karıncaların hükümdarı, küçük ve güçsüz bir hayvan olmasına rağmen akıl ve zekâsıyla meseleyi çözüme kavuşturmuştur.

Sûzî bu mesnevisinde, bir meseleyi zor kullanmadan hikmetle çözmeyi önemini vurgular. Adaleti sağlamak için birçok vasıta olmakla beraber en doğru yol, hikmet üzere hareket etmektir. Şair hikâyenin sonunda, suçunu kabul edip yaptıklarına nedamet getiren Kirpi'yi affa layık görerek affetmenin cezadan evlâ olduğuna dikkat çeker. *Mûr-nâme*, sufiyâne telmipler barındırmakla birlikte tasavvufî zeminde kaleme alınmış bir eser değildir. Bu eser aynı zamanda hikemî bir pendname olarak da değerlendirilebilir.

1.8. Nüşanın İmlâ Hususiyetleri ve Neşirde Takip Edilen Usûl

Divânî özellikler gösteren talikle mahtut nüsha, yarıya yakını harekeli-dir. Yazı karakteristiği itibariyle nüsha, müellif hattı olabileceği ihtimalini düşündürmektedir. Fakat bunu teyit edebilecek kesin bir karine yoktur. Nüsha, genel itibariyle döneminin imlâ hususiyetlerini aksettirmektedir. Bununla birlikte bazıları şahsî bazıları da vezin ve kafiye zaruretiyle farklı tasarruflarda bulunulmuştur. Ayrıca bazı kelimelerin imlası ve harflerin noktalamalarında hatalar göze çarpmaktadır.

Karakteristik bir imlâ hususiyeti olarak nüshada, atıf vavı bazı yerlerde harekeyle gösterilmiştir (b. 4). Benzer bir imlâ özelliği olarak izafet kesresi “ya” harfi ile gösterilmiştir: nihâl-i pâdişâh (b. 36), şeh-i ferhunde-fâl (b. 38). Aynı kelimeler metinde iki farklı şekilde imlâ edilmiştir: hûn-h^vor (b. 72), hûn-h^vâr (b. 220), hûn-h^vâr (b. 102); hıdmet (b. 97), hızm (b. 119, 186, 212). Yine bu bağlamda, asli harfi hemze olan mâ'il kelimesinde hem “hemze” hem de “ye” harfi kullanılmıştır (b. 47). “Ukâb” kelimesi iki başlıkta “ukqâb” şeklinde yazılıp hareketlenmiştir (vr. 5^b).

Metnin imlasında dikkat çeken bir diğer husus, yaygın okunuşa muhalif hareketlendirmelerdir: zîr-i fermân: zîr-fermân (b. 56); geçdüñ: geçdiñ (b. 104); dürüş: direşt (b. 111), re'âyâ: ri'âyâ (b. 171), dil-efgâr: dil-ifgâr (b. 211), çehâr: çihâr (b. 28), ir-: er- (b. 220). Ayrıca bazı kelimelerde yanlış hareketleme görülmektedir: “tünd-pervâz”, tünd-i pervâz şeklinde hatalı

harekelenmiştir (b. 88). Bazı kelimelerin harekelenmesinde telaffuz esas alınmıştır: zâlim: zâlüm (b. 71); derdmend: derdimend (b. 210). Harekeli kelimelerde mümkün merteye müstensih/müellifin tercihlerine tabi olunmuştur. Vezin gereği eklenmesi gereken harf/ibareler köşeli parantez “[]” içine alınmıştır. Ayrıca metindeki Arapça ayet, hadis, kelâm-ı kibâr ve Farsça beyitler italik olarak yazılmıştır.

Sonuç

Süleymânnâme, klasik Türk edebiyatı hikâyeye geleneğinin önemli türlerinden biridir. Bu türde kaleme alınan eserlerde, Hz. Süleymân etrafında, daha ziyade insan dışı varlıkların kahraman olduğu hikâyelere yer verilir. Bu zeminde vücuda getirilen eserlerden biri de XVI. asır şairlerinden Sûzî'nin *Mûr-nâme*'sidir. Eserin müellifi olan Sûzî'nin kim olduğu kesin karinelerle bilinmemektedir. Fakat 1531 yılında Osmanlı sarayına kaside sunan Sûzî mahlaslı şairle aynı kişi olması kuvvetle muhtemeldir. *Mûr-nâme*, 653/1546-47 yılında Kanunî Sultan Süleymân'a sunulmak üzere telif edilmiştir. Mesnevi nazım şekliyle kaleme alınan eser, 254 beyitten müteşekkildir. Aruzun *mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün* kalıbıyla yazılan eser; mukadime, hikâyeye ve hâtimedden oluşur. Mesnevinin mukaddime bölümünde nisbeten sanatlı, hikâyeye faslında ise sade ve edebî sanatlardan azade bir dil kullanılmıştır. *Mûr-nâme*, hikemî zeminde kaleme alınmış bir pendnamedir.

Mur-nâme'de, Güvercin ile Kirpi arasında vuku bulan hadise etrafında şekillenen bir hikâyeye anlatılır. Temsilî anlatımın hâkim olduğu hikâyede Kirpi zâlim, Güvercin ise mazlûm rolündedir. Hz. Süleyman ise meseleyi çözüme kavuşturacak hâkimdir. Doğan, Kartal ve Peri; Kirpi'yi mahkemeye getirmekle görevlendirilmiş elçilerdir. Doğan “hız”ı, Kartal “güç”ü, Peri ise “güzellik/nezaket”i temsil eder. Meselenin çözümü, ilâhî bir ikazla karıncaların hükümdarına tevdi edilir. Karınca, bu hikâyede hikmeti temsil etmektedir. Mesneviye ismini veren karınca (mûr), bilge bir karakterdir. Küçük bir cüsseye sahip olmasına rağmen kendisinden güçlü hayvanların ve Süleyman Peygamber'in üstesinden gelemediği bir meseleyi akıl ve zekâsıyla çözmüştür. Hikâyenin temel mesajını da bu husus oluşturmaktadır.

Kaynakça

Aclûnî. *Keşfu'l-hafa ve muzîlu'l-ilbâs: Amma iştehera mine'l-ahâdîs alâ elsinetî'nnâs*. thk. Ahmed Kalaş. Haleb: Mektebetu't-Turasi'l-İslamî.

- Akkaya, Hüseyin (1997). *Osmanlı Türk Edebiyatında Süleymân Peygamber ve Şemseddin Sivâsî'nin Süleymâniyyesi: Tenkidli Metin ve Tıpkıbasım*. Cambridge: Harvard Üniversitesi.
- Alper, Kadir (2014). "Türk Edebiyatında Süleymân-nâmeler". *Turkish Studies*, 9(7): 147-163.
- Erünsal, İsmail (2016). *Edebiyat Tarihi Yazıları: Arşiv Kayıtları, Yazma Eserler ve Kayıp Metinler*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Eyyübî (1991). *Menâkıb-ı Sultan Süleymân: (Risâle-i Pâdişâhnâme)*. Haz. Mehmet Akkuş. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Garîbî-i Tebrîzî Menteşeoğlu (1382). *Dîvân ve Tezkire-i Mecâlis-i Şu'arâ-yı Rûm*. Haz. Hüseyin Muhammed-zâde Sadîk. Tahrân: İntişârât-ı Peyâm.
- Gıynaş, Kamil Ali (2014). *Pervâne Bey Mecmuası: Topkapı Sarayı Bağdat 406*. İstanbul: Akademik Kitaplar.
- Götz, Beschrieben von Manfred (1968). *Türkische Handschriften (Teil 2)*. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag.
- Konuk, Ahmed Avni (2006). *Mesnevî-i Şerîf Şerhi*. Haz. Selçuk Eraydın vd. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Kur'an-ı Kerim Meâli* (2011). Haz. Halil Altuntaş ve Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Levend, Ağâh Sırrı (2000). *Gazavât-nâmeler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavât-nâmesi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Sûzî. Kaside. Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi (TSM). 363/12.
- Yılmaz, Kadri Hüsnü (2017). *Türk Edebiyatında Süleymân-nâmeler ve Hâkî Efendî'nin Süleymân-nâmesi*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, Mehmet (2013). *Kültürümüzde Ayet ve Hadisler*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Yurdaydın, Hüseyin Gazi (2003). "Matrakçı Nasuh". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.28. Ankara: TDV Yayınları, 143-145.

Ek 1. Metin

[2b]

Kitâb-ı Mûr-nâme

Meḫā' ilûn meḫā' ilûn fe' ulûn
Hezec + ---/+ ---/+ ---

1. Ne nâme ki aña 'unvân ola Allâh
Olur ol nâme bâğ-ı lî-ma 'allah³
2. Ki serv anda elif lâmeyni sünbül
Görinen ḫalqa-i hâ gönçe-i gül
3. Yazılmışdur kamu esmâdan a'zəm
Meger var-ısa olur ism-i mübhem
4. Anuñ nâmıdur ol kim bî-'adeddür
Şıfât u zâtı Allâhü'ş-şameddür⁴
5. Ki bismi'llâhdur tuğrâ-yı nâmı
Hem el-ḫamd oldı tezyîn-i kelâmı
6. Ne levḫ üzre yazarlarsa celâle
Olur âyîne nûr-ı zü'l-celâle
7. Anuñ-çün itdüm anuñla bidâyet
Ki bula 'avn-i Ḥaḫ birle nihâyet
8. Kemâl-i zât-ı Ḥaḫ bîrûn çündan
Ki ḫalḫ itdi cihâmı kâf u nûndan
9. Nümüne şun'ına nüh çarḫ-ı mînâ
Ki zâhir zât-ı Ḥaḫ pinhân u peydâ
10. Yed-i beyzâ ki Mûsâ'dan nişâne
Tecellî len terâniden bahâne⁵
11. Yaratdı kâf u nûndan kâyinâtı
Müzeyyen kıldı cümle mümkinâtı
12. Sîpihrûñ ṭâḫ-ı eyvânındaki mâh
Sarây-ı şun' dîvârında bir kâh
13. Kemâl-i kudreti ḫatında eflâk
Çemende şan bir avuç ḫâr u ḫâşâk
14. Cihân bâğında bu her serv-ḫâmet
Cemâl-i pür-kemâlınden 'alâmet
15. Zuhûr itdi cemâlınden tecellâ
Ne görsüñ anı her nâ-dân u a'mâ

³ "Allah benimledir." "Benim Allah'la (öyle anlarım olur ki ne bir mukarreb melek ne de mürsel bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir.)" (Yılmaz, 2013: 469).

⁴ "Allah Samed'dir. (Her şey O'na muhtaçtır; O, hiçbir şeye muhtaç değildir.)" İhlas 112/2.

⁵ "Sen beni göremezsin" Araf 7/143.

16. Ne dem kim sözi eyde Allāh Allāh
Kıl anı gülşen-i luṭfindan āgāh

Münācāt be-Dergāh-ı Kādīye'l-Hācāt [3a]
[Bütüm İhtiyaçları Yerine Getiren (Allah'm) Dergāhına Yakarış]

17. İlāhī pādīşāh-ı pādīşāhān
Cilā-bāhş-ı 'uyūn-ı tīre-çeşmān
18. Baña luṭfuñ cilāsından nazār vir
Ġubār-ı rāh-ı kūyuñdan başār vir
19. İrūr nūr-ı cemāl-i Muştafāya
Ki ire teşne-dil cām-ı şafāya
20. Şefi' eyle bize yevmü'l-cezāda
Budur virdüm benüm dār-ı fenāda

Der-Medḥ-i Ḥazret-i Risālet-penāh
[Risalet sığınağı Hz. Muhammed'in Medhi Hakkında]

21. Elā iy şeh-süvār-ı milk-i *levlāk*⁶
K' olur ḥāk-i rehūñ ḥurşīd-i eflāk
22. Nebiyy-i Ebṭāhī sultān-ı 'ālem
Şefi' -i cümle ümmet faḥr-i ādem
23. Sirāc-ı leyletü'l-Mi' rāc sensin
Felek farkında dürr-i tāc sensin

Der-Mi' rāc-ı Nebi-i Şefā'at-destgāh
[Şefaatin Menbaı Hz. Nebi'nin Miracı hakkında]

24. Cenāb-ı Haḫḫa irüp iştiyākūñ
İrişdi berki sür'atle Burākuñ
25. Burākuñ gerdi dirler keh-keşāna
Şeb-i Mi' rācdan kılmış nişāne
26. Rikābuñda melāyik şad hezārān
İrişdüñ pāye-i 'arşa şitābān
27. Olup ḥalvet-serāyuñ *lī ma' allāh*
Olup ḥayl ü sipāhuñ encüm ü māh
28. Çihār aşḫāb u ālūñ ḥürmetiyçün
Cemāl-i pūr-kemālūñ ḥürmetiyçün
29. Terāḥḥum eyle Sūzī nā-tüvānā
Niçe bir āteş-i hecrtüñle yana
30. Maḥabbet şem' -i-le efrūḥteñdür
Belā nārına yanmış sūḥteñdür

⁶ "Sen olmasaydın kâinatı yaratmazdım." (Aclūñi, *Keşfu'l-hafa*, II, 164).

31. Yanar albinde geri dg-1 'iyn
ef'at merheminden eyle dermn

Der-Medh-i Pdi-1 Zafer-siph hllidet hilfetuhu
[Muzaffr ordulu padiahın (hilafeti ebedi olsun) medhi hakkında]

32. El iy 'ndelb-i glen-i cn
A azun gl gibi ol ad u hndn [3^b]
33. Oı medhini ol h-1 cihnun
eh-i 'lem-penh-1 ins  cnun
34. Cihn-1 mekrimet sultn-1 'lem
Sleymn-1 zamn b-mhr  htem
35. Gl-i nev-bve-i bg-1 er'at
eh-i ferhunde-fl u evc-i 'izzet
36. Bahristn-1 'adl  glen-i dd
Nihl-i pdi-1 serv-i zd
37. Cihn vrnesi 'adliyle ma'mr
Ser--ser halk anu emriyle mesrn
38. İitdm ol eh-i ferhunde-fln
Yanında adri var hib-kemln
39. Tenezzl eyleyp ol h-1 dn
İdermi ihtir'-1 nazm u in
40. Heves ıldum ki h-1 hrde-dna
Cenb-1 mlik-i devr-i zamna
41. Yazup 'arz itdm ekm mcersın
Bel-y arh-1 gddrun cefsın
42. Diyem 'lemede bir destn-1 tze
Numne ola h-1 ser-firza
43. Gelen her bir keml ehli cihna
om meydn-1 nazma bir nine
44.  sz nazmında bunca udretm var
Zamne haly_elde furatum var
45. Sleymn-1 nebiden bir nine
Yazam Sltn Sleymn-1 zamna
46. Ola her afhs bir tze glen
Tolu her gsesi gl-berg-i terden
47. Ki seyr itdkce ab'-1 h-1 'dil
Ola gl-get-i glzrına m'il
48. Bu glende bu gller gne gne
Ola h-1 shndna numne
49. İlhi devletini cvid eyle
Rikbın efser-i Cemid eyle

50. İrişsün pāye-i gerdūna tācı
Yedi iklimden alsun hārācı

*Dāstān-ı Kebūter-i Mazlūm bā-Hārpüş-t-i Zalūm [4a]
[Mazlum Güvercin ile Gaddar Kirpinin Hikāyesi]*

51. Hikāyet iden üstād-ı nevā-sāz
Bu resme itdi söz tarzından āgāz
52. Meger bir şubh şāh-ı milk-i eflāk
Oturmuşdı serīr-i çarha çālāk
53. Süleymān-ı nebī ol kān-ı devlet
Şehinşāh-ı cihān bā-taht u şevket
54. Seher-gehde turup ol şāh-ı devrān
Tutup dīvān oturmuş-ıdı hāndān
55. Hemān-dem bir kebūter kıldı feryād
Ki iy mesned-nişin-i taht-ı ber-bād
56. Bugün sensin cihān içre Süleymān
Senüñ emründe ‘ālem zīr-fermān
57. Baña rahm eyle kim bu eşk-i gül-gün
Cihān milkini kıldı gārka-i hūn

*Şiniden-i Cenāb-ı Süleymānī Nāle-i Kebūter-i Dād-hvāh
[Hz. Süleymān’ın Medet Dileyen Güvercinin Feryadını Duyması]*

58. İşitdi çün bu feryādı o sultān
Toluğdı gözleri vü oldı giryān
59. Didi n’olduñ berü gel iy kebūter
Ki olmuşduñ ezelden Nūha rehber
60. Eyit kimden irişdi zulm-i bī-dād
Ki saña hem-dem olmuş āh u feryād

*Der-başt-ı Hāl-i Şikāyet-me’āl-i Kebūter-i Dād-güster
[Feryad Eden Güvercinin Şikāyet Mealli Arzuhali Hakkında]*

61. Kebūter didi iy sultān-ı ‘ālem
Kātı üftadeyem şūrīde-hālem
62. Meded bir hārpüştüñ dād elinden
Baña zulm eyledi feryād elinden
63. Meger kim āşiyānumda seher-gāh
İderdüm beççelerle Allāh Allāh
64. İşitmiş ol pelīd-i zulm-pīşe
İşi kan itmek olmuşdur hemīşe
65. Hemān-dem āşiyānum içre der-hāl
Gelüp kıldı beni hāk içre pā-māl

66. Yidi yavrularum altında ben zār
İderdüm āh u nāle çār u nā-çār [4^b]
67. Hālāş itdi beni ‘avn-i İlāhī
Bırağdum gözden ol pervāz-gāhı
68. Diye bilmez ki n’oldı hāl-i evlād
‘Aceb mi eyler-isem āh u feryād
69. Didi bu mācerāyı eşk-i terle
Toluğdı gözleri huñ-ı ciğerle

Der-teveccüh-i Süleymān-ı ‘Adālet-eşer be-Hāl-i Kebüter-i Muştar
[Adaletli Hz. Süleymān’ın Çaresiz Güvercin’in Durumuyla İlgilenmesi Hakkında]

70. Süleymān-ı nebī çün eyledi gūş
Cigerden kanı bigi eyledi cūş
71. Kığırdı bādı andan didi iy bāz
O zālümnden yaña tiz eyle pervāz
72. Getür ol hārpüş-t-i hūn-h’ōri
‘Avānī olmuş anuñ çünki kārı
73. Hārābī-i cihān kār-ı ‘avāndur
‘Adālet nağlı bāğ-ı ‘ōmr-i cāndur
74. Cihāna gösterem anuñla ‘ibret
Gide bāğ-ı cihāndan hār-ı miñnet

Firistāden-i Şāh-ı Bende-nüvāz Bāz-ı Hevā-pervāz rā be-İhżār-ı Hārpüş-t-i Sitem-sāz
[Kulunu Kollayan Şāh’ın Rüzgār Kanatlı Doğan’ı Zalim Kirpi’yi Huzura Celp İçin Gön-
dermesi]

75. Bu āvāzı işidüp bāz şehden
Hevāya ağdı geçdi evc-i mehden
76. Ğāzab birle irişdi hārpüşte
Didi iy hāk ü hūn-ile sirişte
77. Berü gel tiz iy mekkār-ı devrān
Ki oldur emr-i dergāh-ı Süleymān
78. Ki sulţān-ı ded ü dīv ü perīdür
Bu cümle hālķ anun fermān-beridür
79. Eger gelmezseñ iy bed-nefs-i bed-hāl
Ururam bağruña pençemle çengāl

Cevāb-ı Hārpüş
[Kirpi’nin Cevabı]

80. Didi kim hārpüş iy bāz-ı hūn-rīz
Ki ser-tā-pā menem bir hāncer-i tiz
81. Süleymān-ı nebī şāh-ı cihāndur
Ki mañķümü cemī’-i ins ü cāndur

82. Tamâmet ger sipâh-ı nîze-dârân
Mukâbil olsa idem cümle bî-cân [5^a]
83. İgen germ olma iy bâz-ı felek-gerd
Dime bunuñ gibi söz âhenin serd
84. Süleymân-ı nebînün hüdhüdi var
N'îçün şaldı seni olmadı nâ-çâr
85. Ki sensin murğ-ı pā vü dîde-beste
N'îçün yok yirde olursın şikeste
86. Birez müddet ki geçdi der-miyâne
Dinildi arada haylî fesâne
87. Şu kim görmeye zâlimden şikence
Şanur irmez ser-i mazlûma pençe
88. İşitdi çünki bâz-ı tünd-pervâz
Dilâverlik hevâsın kıldı âgâz
89. Yüz urdı düşdi bâz-ı pür-mehâbet
İrişdi cânına yüz niş-i gayret
90. Düşüp cân virdi anda bâz-ı miskîn
Sikender-dil Cem-âsâ Husrev-âyîn

*Ma'lûm Şoden-i Ahvâl-i Bâz-ı Cân-bâz
[Korkusuz Doğan'ın Ahvalinin Bilinmesi]*

91. Çü düşdi hâr hâr-ı mihnete bâz
Süleymân-ı nebîye irdi âvâz
92. İşidüp bu sözi nâ-geh şabâdan
Elin çekdi dem-i bezm-i şafâdan
93. Nidâ itdi kamu vahş u tuyûra
Ki her birine bu hâli tuyura

*İrsâl Kerden-i Süleymân-ı Nebî 'Uğqâb-râ
[Süleymân Peygamber'in Kartal'ı Göndermesi]*

94. Götürdiler 'uğqâb-ı hışm-nâki
Ki ire hârpüştüñ tîz helâki
95. Süleymân-ı nebî didi 'uğqâba
Getür tîz anı lâyıkdur 'azâba
96. *Be-dergâhem eger âyed ber-âver
Eger n'âyed sereş ez ten bi-y-âver*⁷
97. 'Uğqâb-ı çarh-gerd-i pür-mehâbet
Yüz urup öpdi ayak cây-ı hıdmet

⁷ Dergâhıma gelirse al getir, gelmek istemezse başını gövdesinden ayır.

98. Çün ağdı ol mehābetle hevāya
Çekildi şanki bir ejder semāya
99. Yahūd ol hārpüşte nā-gehānī
İrişdi bir қаzā-yı āsumānī [5^b]

Da 'vet Kerden-i 'Uḳḳāb Hārpüş-t-rā
[Kartal'ın Kirpi'yi Davet Etmesi]

100. Didi iy nīze-dār-ı bī-ḥaḳīḳat
Başuña ḳopdı bil bugün ḳıyāmet
101. Benümle gel dut emrin pādişāhuñ
Kim anda ben de olam 'ōzr-ḥ'āhuñ
102. Eger gelmezseñ iy ḥūn-ḥ'ōr u ḥod-bīn
Ururam cānuña bir pençe-i kīn

[Kirpi'nin Cevabı]

103. Didi kim iy 'uḳāb-ı çārḥ-pervāz
Virürsin sen de bunda cān-içün bāz
104. Didi geçdiñ mi⁸ yoḥsa bāl ü perden
Eyitdi geçmişümdür cān u serden
105. Nihāyet hārpüş-t-i ḥīle-pervāz
Olur miskīn 'uḳāba nāvek-endāz
106. Urup bağrına tīr-i cān-sitānı
'Uḳāb ol dem ḳodı cān u cihānı

Haber Kerden-i 'Ankā 'āḳıbet-i 'Uḳḳāb-rā
[Ankā'nun Kartal'ın Akıbetini Haber Vermesi]

107. Meger 'ankā tıyar bu mācerāyı
Süleymāna gelüp dir bu қаzāyı
108. Ni dem ki ol bu ḥālī eyledi gūş
Gözi yaş-ıla ḥoldı eyledi cūş
109. Hemān-dem bir perīye ḳıldı fermān
Ki iḥzār eyleye anı şitābān
110. İşidüp ol perī oldı revāne
İrişdi hārpüş-t-i cān-girāne
111. Perī vardı hemān-dem hārpüşte
Muḳābil oldı ol zişt ü direşte⁹

[Perinin Tavsifi]¹⁰

⁸ Metinde “geçdiği” şeklinde yazılıp harekelenen bu kelime, anlam gereği “geçdiñ mi” şeklinde düzeltilmiştir.

⁹ Dürüş: direşt şeklinde harekelenmiştir.

¹⁰ Nüşhada başlık için boşluk bırakılmış olup tarafımızdan içeriğe uygun başlık eklenmiştir.

112. Niğāb açdı yüzinden ol kamer-veş
Bırakdı ol diyāra yir yir āteş
113. Görür bir āfitāb-ı ālem-ārā
Ki kılmış kendüzin yüz nev'-i zībā
114. Mu'anber kākülin kıldı perişān
Olur dīvāne görse anı insān [6a]
115. Nihāl-i kāmēti āşüb-ı 'ālem
Haṭı mühr-i Süleymān la'li ḥātem
116. İki ebrūsı iki 'anberin ṭāḳ
Cemāl-i Ka'besi miḥrāb-ı 'uşşāḳ

Ve İrsāl-i Resül Perī rā Be-nezd-i Ḥārpüş-t-i Cehül
[Peygamber'in Peri'yi Söz Dinlemez Kirpi'nin Yanına Göndermesi]

117. Çü gördi ḥār-püş-t ol gül-'izārı
Derün-ı dilden etdi āh u zārı
118. Telaṭṭuf birle didi ḥārpüş-te
Seni gel iletem bāğ-ı behiş-te
119. Süleymān-ı nebīnūñ ḥizmetine
Diyem hālūñ cenāb-ı ḥazretine
120. Ola kim raḥm ide ol pādişāhuñ
Ne kim var-ısa 'afv ide günāhuñ
121. Perī virdi söze şol resme nireng
Ki ḳaldı ḥārpüş-t-i nā-tüvan deng

Münāzara-i Perī bā-Ḥārpüş-t
[Peri'nin Kirpi ile Münazarası]

122. Didi iy gül çü ben bir ḥārpüş-tem
Perişān-ḥāṭır u zışt ü dürüş-tem
123. Yürü var ḥālūñe iy serv-i āzād
Ki ben gül-i beyābān sen perī-zād
124. Senüñle yoḳ benüm hiç intisābum
Sizüñ ḳapuñuza varmaḳ ne bābum

Ḥaber Dāden-i Perī 'İşyān-ı Ḥārpüş-t-rā
[Peri'nin Kirpi'nin Asilik Etmesini Haber Vermesi]

125. Peri işitdi çünki bu cevābı
Urundu yüzine müşkīn niğābı
126. Perī çün Cebre'il açdı per ü bāl
Süleymān-ı nebīye irdi der-ḥāl
127. Didi şāhā hemişe kām-kār ol
Serir-i salṭanatda pāyidār ol

128. Ded ü dīv ü perī var-ısa yeksān
Getürmege anı bulmaya imkān
129. Süleymān-ı nebī çün eyledi gūş
Cigerden anı gibi eyledi cūş
130. Bu hāletden Őu deñlü oldu meftūn
Gāzabdan oldu eşmi ās-ı pūr-hūn [6^b]

Der- 'Azīmet-i Süleymānī ve Őinīden-i Fermān-ı Yezdānī
[Süleymān'ın Harekete Geçmesi ve İlahī Buyruęu Duyması Hakkında]

131. Münādiye buyurdı kim nidā kıł
Ded ü dīv ü perīye bir şadā kıł
132. Ser-ā-ser 'askeri eyleñ haber-dār
Cemī 'i ins ü cīni eyleñ ihzār
133. amu leşker gelüp oldu müheyyā
Tamāmet oldı yir ü gök ü şahrā
134. Buyurdı yile kim iy tiz-reftār
Götür tahtum hevāya urma zinhār
135. Bu heybetle aęup yirden semāya
Teveccüh eyledi cāndan Hūdāya
136. İrişdi bir nidā gūşına nā-gāh
Ki olęil iy Süleymān benden āgāh
137. Ki maħlūķāt-ı 'ālem akerūndür
Ded ü cinn ü perī fermān-berūndür
138. Tamāmet hālķ-ı 'ālem hayli leşker
Ki kıldum cümlesin saña musaħħar
139. Ne-y-içündür saña bunca dürüşti
Helāk itmek midür bir hārpüşti
140. Eger bulmaķ dilersen āna āre
Buyur sultān-ı mūr-ı h^var-zāra
141. Ki vār itsün saña bir özge tehbīr
Ki hem-zād olmiş āna dūnye-i pīr

Der-Başt-ı Umūr-ı Mūr der-Huzūr-ı Şāh-ı 'Adālet-me'mūr
[Adaletli Şah'ın Huzurunda, Karınca'nın Yaptıklarını Anlatması]

142. İşitdi çün Süleymān bu nidāyı
Tutar cāndan bu ilhām-ı Hūdāyı
143. İnüp gökden yire ol dem Süleymān
Hemān-dem kıldı 'azm-i şāh-ı mūrān
144. İrişdi az zamānda ol diyāra
Ki menzil olmiş idi mūr u māra

145. Çü mürân oldu bu hâletden āgāh
Süleymân-ı nebî dir geldi nâ-gāh
146. Bu hâli hem işidüp şāh-ı mürân
Şafâdan taldı qalbi oldu şādān
147. Zehî devlet Süleymân-ı zamāna
Ki mihmân ola mür-ı nâ-tüvāna [7^a]
148. Meger mür-ı za'îfün şāhā lâyıq
Çekirge buı var-ıdi muvâfiq
149. Alup ol tuhfesin sultāna geldi
Ne deñlü mür-ıse merdāne geldi
150. Yüz urup hāk-i pāy-ı 'izzetine
Du'ālarla devām-ı devletine
151. Didi iy pâdişāh-ı 'ālem-ārā
Ki ben bir mürde iken kılduñ ihyā
152. Kemer-beste kemîne bir faķîrem
Za'îf ü haste vü hūr u haķîrem
153. Şu denlü kıldı nāliş mür-ı miskîn
Süleymân eyledi ahsent ü taħsîn
154. Temelluķ eyleyüp ol bi-nevāya
Nüvāziş eyledi sultān gedāya
155. Telaıttuf gösterüp ol ehl-i hāle
Birez müşkil su'āl itdi havāle
156. Didi 'ömrün ne miķdār oldu sālî
Ki taħşîl eyledün bunca kemālî
157. Cihānda her ne gördünse 'acāyib
Hikāyet kııl ne bildünse ğarāyib
158. Ki var şānuña bunca ķābiliyyet
Zekā vü luıf-ı şab' u şān u fişnat
159. Rivāyet kııl ne gördünse cihānda
Ne fehmi itdünse bu kevn ü mekānda

Der-Cevāb-ı Mür
[Karınca'nın Cevabı Hakkında]

160. Yüz urup yire mür-ı dil-perişān
Didi iy pâdişāh-ı cümle şāhān
161. Hemişe tâc-ı devlet efseründür
Sa'âdet efseründe gevheründür
162. Şu deñlü görmişem 'ömr-i dırāzı
Tefāvüt itmedi hiç çoğ u azı
163. Velîkin görmişemdür çoķ 'acāyib
Ki her biri ğarāyibden ğarāyib

164. Rızā virürseñ iy ferhunde-aḡter
Ḥuzūruñda bu ben nāçiz ü kemter
165. Diyem sen şāha bir şīrīn fesāne
Ki ola gūş-ı şeh dürr-i yegāne [7^b]
166. İcāzet buldı çün mūr-ı dil-efgār
Füsūndan oldı söz tarzında mekkār

Der-Zuhūr Kerden-i Ejder
[Ejderin Ortaya Çıkması Hakkında]

167. Meger rüz-ı ezel iy şāh-ı dānā
Cihāna bir yeñi şāh oldı peydā
168. Sipāh u ḥaşmeti ḥadden ziyāde
Olurđı şehri öñinde piyāde
169. Tamāmet ‘ālem andan şākir-idi
Ki ḥāl-i ehl-i faḡra nāzır-idi
170. Olanlar devlet-i dünyāya kādir
Olurlar ḥāl-i ehl-i faḡra nāzır
171. Ri ‘āyā ‘adli ile oldı ābād
Sipāhī cūdı ile oldı dil-şād
172. Tamāmet ‘ālem oldı zīr-fermān
Cihān-dār-ı zamān adı Süleymān

Der-Hikāyet-i Ejder
[Ejderin Hikayesi Hakkında]

173. Çü nā-geh ejder-i şüm oldı peydā
Bıraḡdı ‘āleme bir tāze gāvḡā
174. Cihāna lerze düşdi dehşetinden
Ser-ā-ser ḡoldı ‘ālem heybetinden
175. Başı bir kūha beñzer belki efzūn
İki çeşmi şan iki ḡas-ı pūr-ḡhūn
176. Dehānı çün der-i düzeḡ küşāde
Deminden kuş kebāb olur havada
177. Ne dem kim ḡışm-ıla açsa dehānı
Yaḡardı āteşi belki cihānı
178. Yir idi bulsa günde yüz biñ ādem
Tamāmet vehme vardı ḡalḡ-ı ‘ālem
179. Ne deñlü geldi ise merd-i meydān
Çeküp bir dem aradan kıldı pinhān
180. Ğıdāsı ādem olmışdı dem-ā-dem
ḡuyar bu ḡālīn ol sultān-ı ‘ālem

181. Hemān-dem cem‘-i leşker kıldı tedbîr
Didi gelsün ne tedbîr ise taqdîr
182. Muqâbil geldi ol dem ejdehāya
Şadā-yı na‘ralar çıkdı semāya [8^a]
183. Ne deñlü geldi-se leşker tamāmet
Başına kopdı san rüz-ı kıyāmet
184. Ne deñlü cenge geldi merd-i meydān
Kamusın itdi ejder anda bî-cān
185. Kaçup şeh şıgınuş ‘avn-i İläha
Tek ü tenhā irişdi taht-gāhā
186. Hazîn oldı bu gāmdan şāh-ı kişver
Öñinde cāy-ı hizmetde koyup ser
187. Didüm iy pâdişāh-ı ‘ālem-ārā
Buyurursañ idem bir hîle peydā
188. ‘İnāyet irişe ‘avn-i Hudādan
Halāş ola cihān bār-ı belādan
189. Çü taqrîr itdi tedbîrin kavî-rāy
Begendi pâdişāh-ı ‘ālem-ārāy
190. Didüm evvel gerek yolında bir çāh
Kim itmişdür anı ejder güzzer-gāh
191. Buyurdi itdiler ol çāhı peydā
Tamāmet geldi hep leşker müheyyā
192. Velî ağzın kuyunuñ itdiler güm
Ki ejder itmeye andan tevehhüm
193. Didüm leşker iki bölünsün iy şāh
Velîkin birbirinden olsun āgāh
194. Görünsün bir bölügi bir yañadan
Birisi ardına düşsün kafādan
195. Kaçan öñince kaçsun āfitāba
Ki döymez çeşmi tāb-ı āfitāba
196. Żarūrî dönse görür kim kafādan
Birez leşker hücüm itmiş kazādan
197. Olara hamle itse ejder iy şāh
Olar kaçsunlar andan tā ser-i çāh
198. Bu resme eyledüm tedbîri taqrîr
Şeh itdi levh-i dilde anı taqrîr
199. Görün taqdîr-i şun‘-ı zü‘l-celāli
Kî_anuñ eyle konulmuşdı zevāli
200. Öñince leşker olunca gürizān
Düşüp ol çāha ejder kıldı efğān

201. Ne çāh ol belki bir çāh-ı cehennem
Ki kazdı anı bir yıl on biñ ādem [8^b]
202. Üşüp yağdırdılar halk eyle taş
Kim anuñ rīze rīze oldu baş
203. Bu tedbīr-ile ol şāh-ı yegāne
Kodı ‘ālemde bir ‘ālī nişāne
204. Kazādan ol zamān ol ejder-i şüm
Cihān milkinden oldu cismi ma‘düm
205. Halāş oldu bu gāmdan cümle ‘ālem
Haķīkat söz budur v‘allāhu a‘lem¹¹

Emr Kerden-i Süleymān-ı Nebī be-İhżār-ı Hārpuşt
[Süleymān Peygamber’in Kirpi’nin Huzura Getirilmesini Emretmesi]

206. Çü hatm itdi sözün sulţān-ı mūrān
Süleymān-ı nebī dir mūra iy cān
207. Çü sen Haķdan bize bir reh-nümāsın
Bugün bu ‘uķdeye müşkil-küşāsın
208. Çü sen kılduñ bize bir hoş rivāyet
İşit bizden de bir müşkil hikāyet
209. Ola kim idesin aña da tedbīr
O tedbīr-ile cānda idesin yir
210. Didi hep hārpuştuñ mācerāsın
Kebüter derdimendüñ gözi yaşın
211. Terahhum birle dir mūr-ı dil-ifgār¹²
İşit iy zıll-ı Haķ şāh-ı cihān-dār
212. Buyurursañ eger ben dil-şikeste
Getürem hizmetüñe dest-beste
213. Gerek kes başımı ger eyle āzād
Süleymān-ı nebī dir āferīn bād¹³

Der-Tedārük Kerden-i Şāh-ı Mūrān be-İhżār Kerden-i Hārpuşt
[Karıncalar Şahu’nun Kirpi’yi Huzura Getirmesi Hakkında]

214. Hemān-dem tırdı ānda şāh-ı mūrān
İrişdi leşker-i mūra şitābān
215. İdüp her mūr şāha ‘izz ü ikrām
Derildi cümle leşker kām u nā-kām
216. Birez itdi olara pend ü tedbīr
Ki mağlūb itdi anı bize taķdīr

¹¹ “Allah en iyisini bilir.”

¹² Dil-ifgar şeklinde hareketlenmiştir.

¹³ “Ne güzel/tebrik ederim.”

217. Mu‘în olsa kişiyē ‘avn-i Bārī
Yıkar bir barmağıyla biñ hişārī
218. Ne dem kim hārpüşte ben uram dest
Uruñ her bir ʔarafdan niçe peyvest [9^a]
219. Bu tedbīri idüp her biri pinhān
Revān oldılar ol yaña şitābān
220. Ererler hārpüş-t-i hūn-h‘āra
İdüp her mūr şekline nezāre
221. Şeh-i mūrān urınca aña pençe
El urdı her kılına bir ʔarınca
222. Bilürdi hārpüş-t-i fitne-engīz
Ki dendān ʔarbesidür hançer-i tīz
223. Kişi kim pençesine ola mağrūr
Olur ‘ālemde dāyim hūr u mağhūr
224. Çü gördi hārpüş-t-i hīle-pervāz
Ki düzdi her kılı bir perdeden sāz
225. İdüp feryad kıldı āh u zarı
Şeh-i mūrāna kıldı i‘tizārī
226. Ne deñlü eyledümse zulmi ‘ādet
Mürüvvet iy şeh-i ‘ālī-mürüvvet
227. Mürüvveddür ʔarīki Murtezānuñ
Mürüvvet şāhı ol kān-ı vefānuñ
228. Beni ilet Süleymān hāzretine
Yüz uram hāk-i pāy-ı ‘izzetine
229. Şeh-i mūrān olup önince hem-rāh
Süleymān-ı Nebīye irdi tā rāh
230. Girüp mūr itdi öninde du‘ālar
Tazarru‘larla çoğ medh ü şenālar
231. Getürdi hārpüşti dest-beste
İderdi āh u nāle hem-çü haste
232. Görür nā-geh ki bir gül-i beyābān
Ser-ā-pā hey‘et-i hār-ı muğaylān
233. Hişār-ı muhkem ü pür-hār-ı yek-ser
Şanasın püştesi sedd-i Sikender

*Hiṡāb-ı Süleymān-ı Nebī ‘Aleyhi’s-selām ve Şulh Kerden-i Miyān-ı Kebüter
[Süleymān Peygamber’in (as) Hitabı ve Güvercin [İle Kirpi’nin] Arasını Bulması]*

234. Didi iy hārpüş-t-i şūm u fettān
Ki işüñ olmuş itmek dem-be-dem ʔan
235. Ki ʔalmışsın muhāl endişelerde
Ḍalāletle ‘avānī pīşelerde

236. Tururdu anda hâzır hem kebüter
Muķâbil kıldı ikisin berâber [9^b]
237. Kebüter eyle kıldı âh u zârı
Deñizler dökdi gözünüñ buñarı
238. İyitdi hârpüş-t-i şüm u mekkâr
Ki iy zıll-ı Hüdâ gülzâr-ı bî-hâr
239. Günâhum çok yoluñda uşda başum
Şefi'ümdür kapuñda kanlu yaşum
240. Eger olsa deñizlerce günâhum
Degül 'afvuñ öninde kaçre şâhum
241. Şu deñlü eyledi âh u fiğâñı
Tufeyl idindi ol şâh-ı cihâñı
242. Süleymân-ı nebî dir iy kebüter
Budur emr-i Hüdâ Allâhu ekber
243. Elüñde uşda haşmuñ dest-beste
Dilerseñ eylegil kaçdin şikeste
244. Velî 'arz eyledi hâl-i tebâhın
Bağışlarsañ eger bunca günâhın
245. Saña virem bugün bir kaçır-ı 'âlî
Kim anda âşiyân idin hilâli
246. Kabul itdi kebüter bu cevâbı
Götürdi aradan bu ıztırâbı
247. Didi her ne buyursañ cân senüñdür
Ne kim hüküm eyleseñ fermân senüñdür
248. Süleymân-ı nebî bā-emr-i Sübhān
Didi eş-şulhu hayr¹⁴ ol şâh-ı devrân
249. Rıza virdi Süleymân-ı zamāna
Du 'âlar kıldı şâh-ı kām-rāna
250. Şeh-i mūrān cihān içinde bir ād
Komiş taḥsīn aḥsent āferīn bād¹⁵
251. Çü 'unvān oldu bunda nām-ı Sübhān
Umarın olmaya ḥatminde noķşān

Der-İ'tizâr-ı Sûzî-i Müstemend u Tārîḫ-i Naẓm-ı Risāle
[Gamlı Sûzî'nin Özur Beyanı ve Risale'nin Nazmedilme Tarihi Hakkında]

252. Zedem çun ber-beyâz ez-luṭf-i ḥāme
Nüviştem in kitâb-i Mūr-nāme¹⁶

¹⁴ "Uzlaşmak daha hayırlıdır." Nisa 4/128.

¹⁵ "Aferin, tebrik ederim."

¹⁶ "Kalemin lütfuyla kâğıdı elime alıp bu *Mūr-nāme* adlı eseri yazdım."

253. Be-nām-i ḥāzret-i Sultān Süleymān
Bi-goftem tā resed ez-luṭfeş iḥsān¹⁷
254. Zi-hicret nuḥ şad u pencāh u se būd
Ki in nāme zi-ḥūbī rūy bu'nmūd¹⁸

[Sene 953/1546-47]

“COPE–Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir:

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışma için etik kurul belgesi gerekmemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.

Katkı Oranı Beyanı: Birinci yazar, literatür taraması, analiz ve metnin okunmasında; ikinci yazar metnin kontrol edilmesi ve düzenlenmesi aşamalarında katkı sunmuştur.

The following statements are made in the framework of “COPE –Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”:

Ethics Committee Approval: *Ethics committee approval is not required for this study.*

Declaration of Conflicting Interests: *The authors have no potential conflict of interest regarding research, authorship or publication of this article.*

Author–Contributions Statement: *The first author contributed to the literature review, analysis and reading of the text; the second author contributed to the control and editing of the text.*

¹⁷ “Hz. Sultan Süleymān’ın adına söyledim ki onun lütfundan bana ihsan erişsin.”

¹⁸ “Bu eser hicretin 953. (1546–47) senesinde güzellekle yüzünü gösterdi.”